

Euthanasie bij moslims

‘De vraag naar oude islamitische geneeswijzen neemt toe’

Hoe denken moslims in Vlaanderen over euthanasie en palliatieve sedatie? Volgens Abdellatif Riffi, huisarts en moslim, evolueren de geesten – zij het traag. ‘Als arts heb je alleen impact op een moslimpatiënt als je medische argumenten voor een behandeling religieus kunt onderbouwen.’ **DOOR JAN LIPPENS, ILLUSTRATIE JENNA ARTS**

Begin oktober hield de Vlaamse huisarts Abdellatif Riffi in Andalusië een opmerkelijke lezing tijdens een studiereis van het expertisecentrum Waardig Levenseinde. De inzet: hoe gaan moslims om met ziekte en levenseinde? De reis voerde niet toevallig langs steden zoals Cordoba, Antequera en Granada, oude multiculturele samenlevingen van moslims, christenen en joden (tot de religieuze tolerantie in de vijftiende eeuw omsloeg in christelijke zuiveringen). Op twee symposia koppelden professoren en experts zoals Patrick Loobuyck, Freddy Mortier en Christophe Busch thema's als diversiteit, (de)radicalisering religieuze tradities aan een hedendaagse, seculiere visie op lijden en dood.

Riffi werkte als spoedarts in Vilvoorde en als assistent aan de VUB. Hij heeft sinds vijftien jaar een huisartsenpraktijk in Mechelen. Zowat de helft van zijn patiënten zijn moslims. Hij is zelf een gelovige moslim, en richtte mee Vamos (Vlaamse Artsen van Marokkaanse Origine en Solidariteit) op, een vereniging van een zestigtal Vlaams-Marokkaanse artsen die onder meer studiedagen over gezondheid en solidariteitsacties voor vluchtelingen organiseert. De vereniging probeert ook belangrijke ethische kwesties bespreekbaar te maken onder moslims. En daar is nog veel werk te doen, zegt Riffi.

ABDELLATIF RIFFI: Volgens moslims komt elke ziekte van God, en moet je ze daarom aanvaarden. Maar ziekte is volgens de islam geen straf. Het kan wel een beproeving zijn, waardoor je tijdens je aardse leven al vergeving voor je zonden kunt krijgen. Het gevaar van die aanvaarding is dat een zieke moslim berust in zijn lot. Maar wie ziek is, moet de best mogelijke behandeling zoeken en krijgen, zegt de islam. De tevredenheid over de

Belgische gezondheidszorg is trouwens groot.

Hoe kijken moslims naar ongeneeslijke ziekte?

RIFFI: Hun geloof helpt hen bij de aanvaarding van een terminale ziekte. Ze zullen sneller in hun lot berusten dan mijn Vlaamse patiënten. Maar het is niet gebruikelijk om slecht nieuws rechtstreeks aan de patiënt mee te delen. Vaak schernt de familie de patiënt af. Ik ga daar zelden op in, maar ik betrek de familie wel in het verhaal als de patiënt dat zelf wil. Het probleem begint soms al bij de diagnose, omdat de patiënt zijn of haar klachten vaag formuleert of verbergt achter religieuze spreuken. Ik ken voorbeelden van vrouwen die bleven klagen over buikpijn. Uiteindelijk bleek het om verkrachting te gaan.

Wat vinden ze van de Belgische euthanasiewet?

RIFFI: De orthodoxe moslims wijzen die wet compleet af. Maar ook zogenaamd gematigde moslims of zelfs moslims die geen praktiserende gelovigen meer zijn, vinden euthanasie een stap te ver. Er is geen compromis mogelijk, want in de islam komt alle leven van God en is het leven heilig. Het leven moet zo goed en zo lang mogelijk beschermd worden. Ik mag als moslim niet meewerken aan euthanasie. Een moslimarts moet zich ooit voor God verantwoorden voor wat hij als arts heeft gedaan.

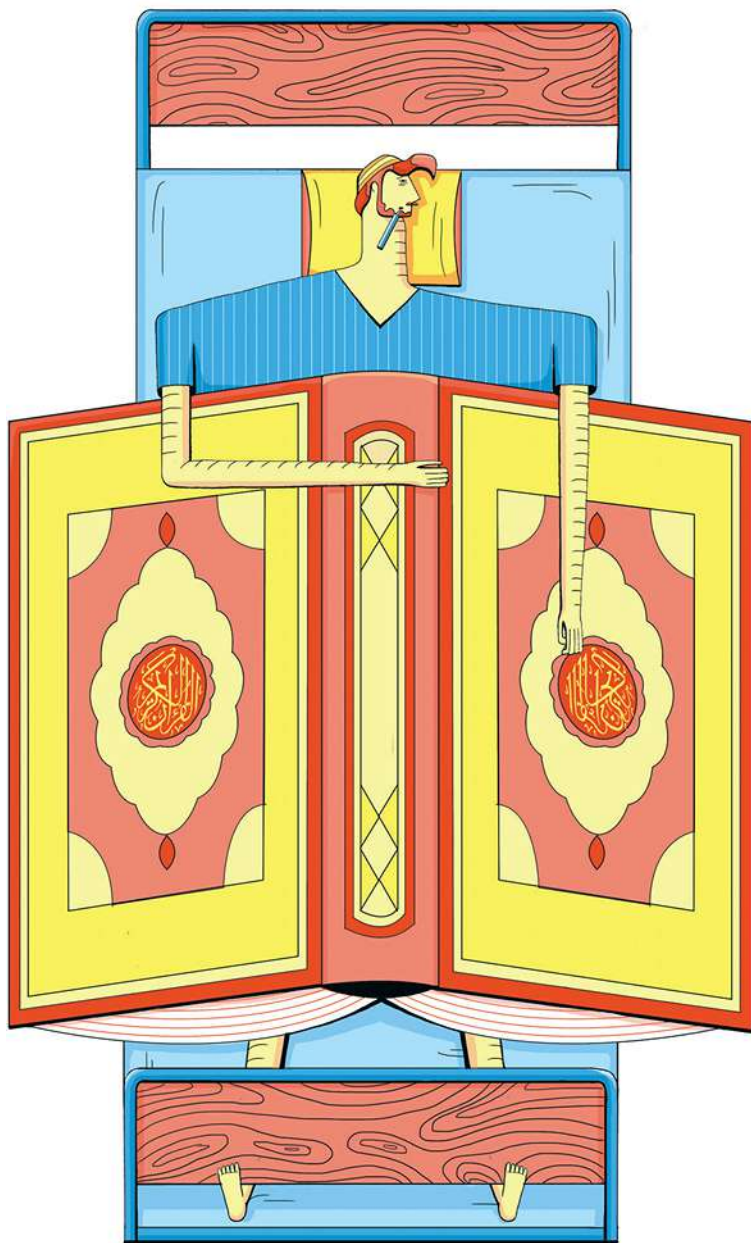
Wat doet u als een van uw patiënten u om euthanasie vraagt?

RIFFI: In mijn vijftien jaar als huisarts heb ik nog geen enkele vraag om euthanasie van een moslimpatiënt gekregen, en slechts een drietal van Vlaamse patiënten. Ik weiger euthanasie uit te voeren. Er zijn ook niet-moslimartsen die geen euthanasie uitvoeren omdat het niet strookt met hun geweten.

Abdellatif Riffi

Geboren in 1973 in Mechelen.
.....
Studeerde geneeskunde aan de VUB.
.....
Deed onderzoek naar diabetes bij migranten.
.....
Heeft een huisartsenpraktijk in Mechelen.
.....
Richtte Vamos op, een vereniging van Vlaams-Marokkaanse artsen.

Is palliatieve sedatie toegestaan bij moslims en door moslim-artsen?

RIFFI: Alles hangt af van de intentie: is het om de pijn van de patiënt te verzachten of om zijn leven te verkorten? De dood versnellen kan absoluut niet.

De vraag is dan: vanaf welk punt of met welke precieze dosis morfine verkort je als arts het leven van een terminale patiënt?

RIFFI: Je valt terug op je eigen geweten. Er wordt fel over gediscussieerd onder moslimartsen. We moeten vooral nog veel meer weten over de precieze effecten van pijnbestrijding. Onze vereniging Vamos zal met de raad van Marokkaanse theologen in Europa in discussie gaan over ethische kwesties in westerse landen: euthanasie, sedatie, abortus, orgaandonatie. Als arts heb je alleen impact op een moslimpatiënt als je medische argumenten voor een behandeling religieus kunt onderbouwen. Het overleg met theologen zal daarbij helpen.

Bestaan er religieuze teksten over islamitische behandelingen?

RIFFI: Massa's. Sinds een paar jaar zie je de vraag naar oude islamitische geneeswijzen toenemen. Ik denk dat het samengaat met de stijgende interesse onder moslims voor hun religie. Vaak vraagt men naar geneeskrachtige kruiden of speciale soorten honing uit Jemen. Ik ga daar niet op in.

Vooraf de vraag naar hijama neemt sterk toe, en dat is minder onschuldig dan een kruidendrankje. Wat is het precies?

RIFFI: Op verschillende punten van het lichaam worden sneetje's gemaakt, waar met een pompje zogenaamd onrein bloed uit wordt gezogen. De methode stamt uit de tijd van de profeet, en werd toen voor zowat elke aandoening gebruikt. De profeet spreekt de waarheid, dus dan móét hijama wel helpen, zeggen patiënten.

In Nederland en Duitsland bestaan er hijama-klinieken en -opleidingen. De lesgevers komen vaak uit het buitenland. En in België?

RIFFI: In ons land zijn er geen klinieken, bij ons wordt de methode toegepast door sommige moslimverpleegkundigen en -artsen. Maar ook gewone huisvaders of moeders doen het. Soms hebben ze wel een soort opleiding gevolgd, maar eigenlijk is dat op het randje van onwettige uitoefening van geneeskunde. Ik doe het niet, en ik leg aan mijn patiënten uit dat ik daar niet voor ben opgeleid. Je herkent als arts uiteraard meteen de sporen

'Voor moslims komt elke ziekte van God, en moet je ze daarom aanvaarden.'

en cirkelvormige littekens van wie zich zo heeft laten behandelen.

Hoe voelen uw patiënten zich sinds de aanslagen in Parijs en Brussel?

RIFFI: Je voelt dat de lokale moslimgemeenschap onder spanning staat. 'Wat moeten we doen? Hoe zal het hier voor ons evolueren?' vragen ze aan mij. Ook onder de moslimartsen wordt erover gesproken. Sommigen denken eraan om hun praktijk naar Marokko te verhuizen. Eerlijk, ik heb er ook al aan gedacht als de situatie verder zou verzuren. Wanneer kom je in het nieuws als moslim? Als je met een zwarte IS-vlag zwaait of harde taal spreekt. Terwijl er zo veel positieve rolmodellen van moslims zijn. ☐

Ook uw Vlaamse of niet-gelovige patiënten helpt u niet?

RIFFI: Ik sta al mijn patiënten bij tot het einde. Vlaamse patiënten zal ik helpen met de euthanasieprocedure, ik breng ze bijvoorbeeld in contact met LEIF-artsen, maar die laatste inspuiting zal ik zelf nooit geven. Ik blijf wel aan hun zijde staan.

Zo faciliteert u toch indirect euthanasie? Dat mag wel van uw geloof?

RIFFI: Ik ben als arts verplicht om mijn patiënten te helpen. Ik heb de eed van Hippocrates gezworen, en daar hou ik me aan. Die eed staat op dezelfde hoogte als mijn geloof. Misschien lijkt het wat hypocriet, maar dat is het compromis dat ik en ook andere moslimartsen sluiten. Een moslimarts moet het lijden maximaal verzachten, en dat doen we op die manier.